

Biblijsko-teološko utemeljenje duhovnog vodstva

Uvod

Najprije želim napomenuti da nisam stručnjak o ovome o čemu sam pozvan govoriti. Više nego učitelj, pred vama je učenik koji vrši službu duhovnika. Želim iznijeti jedno svoje viđenje duhovnog vodstva, polazeći od njegovog biblijsko-teološkog utemeljenja.

U životu Crkve, ali i u *Duhovnosti* kao znanstvenoj (akademskoj) disciplini, pitanje DV¹ uvijek je izazivalo određeni interes. Bilo da se njemu pristupalo sa sumnjom ili suzdržanošću², bilo da je njegova potreba bila veličana, ono je uvijek aktualna tema. Dokaz tome su, na praktičnoj razini, iskustva mnogih svećenika, župnika, koji se vjerojatno više nego ikada prije susreću sa ljudima, svih staleža i uzrasta, koji traže DV. Također, dokaz toga na teorijskoj razini su brojne publikacije o temi. Samo po sebi je jasno da se radi o vrlo širokoj temi. Uz to, radi se o temi koja, za sustavni i više-manje cjelovit pristup, zahtjeva interdisciplinarnost. Nama je poznato da se (na epistemološkoj razini) temom posebice bave *Pastoralna teologija* i *Pastoralna psihologija*. No, tu se one služe dostignućima i drugih znanosti, posebice psihologije, sociologije, medicine itd.

Sam naziv, pak, upućuje na to da se radi o problematici koja se najuže tiče *duhovnosti*. Nije moguće ovdje ulaziti u sasvim složenu raspravu o *duhovnosti*. Na pitanje što je duhovnost, pokušat ću odgovoriti polazeći od kršćanske antropologije sadržane u Svetom Pismu, a koja, promatrajući čovjeka kao integralno biće, na duhovnost gleda kao na *život cijele osobe*, dakle, kao na konstitutivni element *biti-čovjek* u njegovoj otvorenosti prema Bogu, sebi samom i svijetu (drugima).

Što znači da bi vodstvo trebalo biti *duhovno*? Najprije možemo reći da bi *duhovan* trebao biti sadržaj koji učenik treba usvojiti. Kako bi to bilo moguće, pretpostavka je da bi *duhovan* trebao biti i onaj koji vrši ulogu voditelja³. Napokon, i onaj koji je vođen treba postati *duhovan*. A to je, pak, moguće ako se među njima stvara *duhovan* odnos, koji, u konačnici, **mora biti plod Duha Svetoga, jedinoga pravoga duhovnog voditelja i glavnoga aktera duhovnog vodstva.**

¹ Za duhovno vodstvo koristim kraticu DV; duhovnog vođu ponekad nazivam Duhovnik, a onoga kome je usmjereno DV, zovem učenik.

² Zasigurno jedna od najvećih primjedbi DV proizlazi iz mogućnost manipulacije osobom, te time i ozbiljnim ugrožavanjem slobode. Osobno smatram da su takvi prigovori usko vezani uz dva problema: relativizma i krize autoriteta.

³ Ne želim sada davati „popis“ kvaliteta potrebnih za vršenje službe duhovnika; one će se same profilirati kroz razne savjete umjesto zaključka.

1. *Letimično traganje za definicijom:*

Kao i za mnoge druge tematike, i ovdje je na početku korisno reći što DV nije. Ono nije identično sakramentu Pokore. Nije identično niti sa duhovnim nagovorima, niti je psihoterapija⁴. "Duhovno vodstvo nije samo neki kumulativni učinak ohrabriranja i opominjanja, svima potreban za život; nije to ni samo etičko, socijalno ili psihološko vodstvo. Ono je *duhovne naravi*"⁵.

Slijedeći svojevrsnog eksperta o temi, *Maurizzija Costa-u*, i želeći izbjeći široki bibliografski pregled, kod raznih autora možemo izdvojiti dvije temeljne (vrste) definicije DV: u prvom redu DV mnogi definiraju kao **komuniciranje vjere**. Tako npr. *J. Laplace* DV definira kao „pomoć koju jedan čovjek daje drugom (čovjeku) kako bi se ovaj ostvario u vjeri“⁶.

Pomoć: nije prisila, nego slobodna ponuda. *Čovjek*: ne samo muškarac, nego i žena, dakle, ne samo svećenik, nego i redovnik/ca, a može biti i laik. *Daje drugom*: pomoć dolazi preko komunikacije. *Kako bi se ovaj ostvario u vjeri*: specifični cilj – življena vjera kao mjesto pronalaska/ostvarenja istine o sebi⁷.

S druge strane, postoje definicije koje stavljaju naglasak na djelovanje Duha Svetoga i duhovno razlučivanje. Kao predstavnika, *Costa* navodi *C.A. Bernarda*. „Govorimo o DV kada vjernik u traganju za puninom kršćanskoga života prima duhovnu pomoć koja ga rasvjetljuje, podržava/podupire i vodi u otkrivanju/razlučivanju Božje volje kako bi postigao svetost“⁸.

Osobno sam jako zadovoljan s obje definicije i mislim da nam mogu poslužiti kao uvod i okvir za razumijevanje ovog predavanja ali i *duhovnog života* uopće. Preskačem "egzegezu" ove definicije, tumačenja pojedinih riječi/redaka. Temeljno je da ova definicija DV smješta u ambijent vjere (=vjernik... kršćanski život... Božja volja... svetost). Na istoj liniji je i poznati autor i pisac mnogih knjiga s područja teologije i duhovnosti, karmelićanin *Gabrielle di S. Maria Maddalena*. On u *Dictionnaire de Spiritualité*, govori o *D* vodstvu kao onom koje može biti dodijeljeno svakome (ovdje kršćaninu) kako bi dosegao ono što nazivamo **kršćansko savršenstvo koje je Bog**

⁴ O ovome vidi: M. Costa, *Direzione spirituale e discernimento*, str. 59-65.

⁵ T. Merton, *Duhovno vodstvo i meditacija*, str. 12.

⁶ Navodim prema: M. Costa, *Direzione spirituale e discernimento*, str. 67. Prijevod je moj.

⁷ Isto.

⁸ M. Costa, *Direzione spirituale e discernimento*, str. 70.

zamislio za svakog krštenika. Iz svega ovoga je jasno da se i sam *cilj* duhovnog vodstva ne može se tražiti izvan onoga što nazivamo iskustvo vjere.

Nijedan, pa **ni najuzvišeniji odnos s Bogom, najveće mistično iskustvo, ne može zamijeniti vjeru.** I najveća rasvjetljenja, i najveće spoznaje koje Bog može dati, ne mogu nadići vjeru. Dapače, uvijek se daju unutar ovoga okvira, pomažući prodrijeti dublje u sam objavljeni sadržaj⁹. Jasno je, stoga, da upravo **struktura vjere treba biti presudna u određivanju strukture duhovnoga vodstva.** Konkretno: DVoda bi trebao uvijek imati na umu da je temeljni cilj DV dovesti učenika do **zrele vjere u kojoj bi gledajući Božje djelovanje u svojoj povijesti, mogao prepoznati što Bog od njega zaista traži.**

2. Narav i cilj duhovnog vodstva polazeći od povijesti spasenja sadržane u Svetom Pismu

Polazeći od ovih neospornih i općeprihvaćenih pretpostavki, naš je cilj:

- pokazati **koje su specifičnosti duhovnog vodstva sadržanog u Svetom Pismu,** te vidjeti **u čemu je važnost/aktualnost, ili pak nužnost jednog takvog pristupa za današnje duhovno vodstvo?**

Biblijski temelj ili biblijsku potvrdu¹⁰ DV možemo pronaći u svakoj Božjoj riječi upućenoj ljudima. Božja riječ je ona koja stvara, ona koja čini povijest. Ta riječ u konačnici upozorava narod na potrebu Boga. Tražiti, dakle, biblijski temelj DV za nas ne znači samo izvlačiti pojedine retke ili više-manje eksplicitne primjere sadržane u Svetom Pismu. Znači nadasve u cjelovitosti i sveukupnosti Božje riječi tražiti značenje DV.

2. 1. Stari Zavjet

Pobožni Židov živi svijest da je pred Bogom i da Bog za njega ima riječ života. U toj riječi, kojom Bog dijalogizira, nalazi se Božja volja. Duhovni identitet Židova, bilo osobni bilo komunitarni, mogao bi se odrediti polazeći od dviju biblijskih fraza:

⁹ U Pismu Kongregacije za Nauk Vjere, *Orationis Formas* (15.10.1989) se kaže: «Nessuna luce di Dio rende superate le verità della fede. Le eventuali grazie di illuminazione che Dio può concedere aiutano piuttosto a chiarir meglio la dimensione più profonda dei misteri confessati e celebrati dalla chiesa, in attesa che il cristiano possa contemplare Dio come egli è nella gloria (cf. 1 Gv 3,2)». (Br. 21). Rahner, , daje dogmatski sažetak: «Una genuina teologia della grazia, della fede [...] non può inserire tra la fede e l'esperienza della grazia, da un lato, e la gloria, dall'altro, uno stato intermedio che sotto il profilo teologico si distinguerebbe in maniera essenziale dall'una e dall'altra». K. RAHNER, «Esperienza mistica e teologia mistica», 527-528.

¹⁰ Usp. A Mercatali, *Padre spirituale*, u: Nuovo Dizionario di Spiritualità, str. 1119.

- U prvom redu, **on je vjernik koji se uvijek nalazi pred Bogom**: "Mojim hodi putem i neporočan budi. Savez svoj ja sklapam s tobom" (Post 17, 1-2).
- Uz to, **on je onaj koji želi vršiti sve što Bog od njega traži**: "Vi ćete mi biti predraga svojina mimo sve narode - ta moj je sav svijet! [...] A sav narod uzvratit jednoglasno: 'Vršit ćemo sve što je Jahve naredio'." (Izl 19, 5)¹¹.

Ipak, onaj koji se nalazi pred Bogom, ne razumije uvijek Božju riječ i Božju volju, a time i što treba činiti. Bog zato bira ljude koji će prenositi i tumačiti Njegovu poruku, šalje proroke... a sve s ciljem da narod nauči što je *dobro, Bogu milo savršeno*.

"Obraćaj se uvijek onome tko je mudar i ne odbacuj korisna savjeta" (Tob 4, 18), duhovni je savjet iz *Knjige o Tobiji* koji upućuje na potrebu duhovnog vodstva za svakoga čovjeka. **Duhovno vodstvo, u ovom smislu, je sredstvo/pomoć koje omogućuje učeniku/vjerniku da izvrši volju Božju, ono što Bog od njega traži.**

Ključno: Izrael se pita što Bog od njega traži, nakon što spozna je Božju ljubav. Tek iz razumijevanja da ga Bog stvara iz ljubavi, Izrael počinje shvaćati da Bog s njim ima određeni plan.

a) Božja ljubav prethodi stvaranju i ona je ljubav izbora

U središtu duhovnosti Staroga Zavjeta je otajstvo Boga koji je, iako apsolutan i uvijek nadilazi ljudsku spoznaju i iskustvo, prisutni Bog, onaj koji je uvijek u dijalogu s čovjekom. Odnos Boga prema čovjeku najbolje se izriče slikom Saveza.

Savez je, kažemo u teologiji, nutarnji uvjet stvaranja (Barth, ali i kasnije u katoličkoj teologiji, Ratzinger). Bog stvara s jasnim ciljem: da sklopi Savez s čovjekom, da ga pozove u zajedništvo s Njime. I zbog toga, kada Bog objavljuje samoga sebe – Trojstvo – ne želi tek očitovati svoju bit, svoj unutarbožanski život, nego želi **pozvati čovjeka na ulazak u zajedništvo života s Njime**. Zbog toga Savez s Bogom nije tek neka institucionalna kategorija: radi se najprije o objavi samoga Boga, ali i o **očitovanju najdublje čovjekove biti**; u Savezu se ostvaruje najintimniji poziv svakoga čovjeka koji je "izabran prije postanka svijeta da bude svet", tj. da živi sjedinjen s Bogom.

Ljubav iz koje stvara, prethodi **samom stvaranju. I to nije obična ljubav; ona je ljubav odabira, izbora u kojem se krije Božji plan za čovjeka...**

¹¹ Vidi: R. Frattallone, *Direzione spirituale. Un cammino verso la pienezza della vita in Cristo*, str. 48.

Duhovnik će, stoga, u svemu pomagati učeniku najprije da **otkriva Božju ljubav iz koje je stvoren kako bi onda mogao otkriti i za što ga je Bog izabrao.**

[Uz ovo: razmišljati o grijehu u svjetlu oproštenja; to, naime, znači razmišljati o grijehu u svjetlu objave, jer se radi o temeljnoj istini naše vjere: *vjerujem u oproštenje grijeha*]

b) Konačno sredstvo: poslušna vjera

Moja temeljna teze je ova: upoznavanje Boga, ljubavi kojom nas izabire i njegovog plana za nas treba ići paralelno!!!

Ovo je posebno potrebno istaći ako tražimo vezu između Duhovnog vodstva i duhovnog poziva: Po mome mišljenju, ako želimo da duhovno vodstvo postane ambijent u kojem se rađaju i rastu duhovna zvanja¹², onda ono mora stvarati koherenciju između, recimo tako, „redovnog“ života i onoga što zovemo „duhovni poziv“.

Cilj je svakog duhovnog vodstva, dakle, pomoći učeniku da otkrije Božju volju za svoj život, ali i da nauči, malo po malo, kako odgovoriti Bogu s obzirom na poziv koji mu Bog upućuje. **Tek kada dođemo do toga da učenik počne otkrivati svoj poziv usporedno s upoznavanjem Božje ljubavi, njegovog djelovanja u životu, moći će se od njega očekivati da odgovara Bogu poslušnom vjerom¹³.** Naime, tek tada će znati da Bog od njega ne traži nemoguće stvari, i da je to što Bog od njega traži za njegovo spasenje.

Ovdje je bitno dodati da duhovni voditelj ne donosi (konačnu) odluku za učenika: on mu pomaže doći do toga da sam može donijeti odluku!

2. 2. Novi Zavjet: Isus Krist model duhovnosti i duhovnog vodstva

Vidjeli smo do sada da je u samoj Starozavjetnoj dimenziji DV strukturirana time da čovjek spozna da je stvoren iz Božje ljubavi i da je pozvan upoznati tu ljubav kako bi čitav život mogao odgovoriti Bogu poslušnom vjerom.

Isus Krist se objavljuje kao jedini koji do kraja poznaje Božju ljubav i čitav je Njegov život obilježen poslušnošću Ocu. U poslušnosti možemo vidjeti *stav vjere* kod Isusa. U Isusu Kristu spoznajemo da se pravo DV nikada ne nameće kao prisila. U evanđeljima

¹² Neki, npr. C.M.Martini, smatraju da bi upravo DV moglo biti izvrstan instrument za buđenje duhovnih zvanja. C. M. Martini u AA.VV., *L'accompagnamento spirituale*, str. 12.

¹³ Zbog svega ovoga duhovni vođa uvijek zna da nijedna odluka (ni savjet) ne smije biti donesena na brzinu.

vidimo kako Isus pristupa osobama blago¹⁴, slušajući ih i vodeći ih obraćenju: donosi im Boga, a njih vodi Bogu. Oni koji Ga susreću žele čuti njegovu riječ, **žele biti vođeni**, žele upoznati Oca. U temelju svega je da u pravo to: Isus objavljuje Boga: "Filipe tko vidi mene, vidi Oca".

Isus objavljuje da upoznati Božju volju – što Bog traži od mene – ne može biti odvojivo od osobnog, intimnog odnosa s Bogom. Što je taj život dublji, intenzivniji, to se pitanje poziva sve više rasvjetljuje. Duhovnik, u ovom smislu, je onaj koji, kao Isus Apostole, potiče na odnos s Bogom, na slušanje Njegove riječi, na odricanje od sebe samih, na POSLUŠNOST!!!

Isus Krist Isus poziva učenike da NJEGA SLIJEDE! Duhovan čovjek (*pneumatikos*) je onaj koji se u svemu suobličuje Isusu Kristu:

"Zaklinjem vas, braćo, milosrđem Božjim: prikažite svoja tijela za žrtvu živu, svetu, Bogu milu - kao svoje duhovno bogoslužje. **Ne suobličujte se ovomu svijetu, nego se preobrazujte obnavljanjem svoje pameti da možete razabirati što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno**" (Rim 12, 1-2)¹⁵.

Slijediti Njega, znači pustiti da nas spasi, da se naš život transformira, izići iz lijenosti, komoditeta, **iz mentaliteta ovoga svijeta...**

Dolazimo do odnosa prema svijetu. U Starom Zavjetu svijet „nikada nije promatran kao stvarnost sama za sebe, nego je kao stvorenje potpuno u ovisnosti o Bogu Stvoritelju [...]. Zbog toga čovjek, kao vrhunac stvaranja, je stvorenje koje treba biti svjesno da je upravo on pozvan povezati sve stvoreno sa stvoriteljem“¹⁶. Za Novi Zavjet, nadasve je bitan Isusov odnos prema svijetu. Svijet nije samo ono što stoji pod utjecajem Zloga i reflektira grijeh, nego je objekt Božje ljubavi: Bog se utjelovio kako bi spasio svijet¹⁷.

¹⁴ Ivan Pavao II, u *Evangelii Nuntiandi*, br. 46 piše: "Nemoguće je opisati koliko dobra čine svećenici koji se u sakramentu pokore i u pastirskom razgovoru pokazuju spremnima za osobno **vodstvo putovima Evandjelja**, da pojedine osobe utvrđuju u njihovim naporima, pridaju ih ako su pale te im uvijek nenametljivo i spremno pružaju svoju pomoć".

¹⁵ Korisno je pročitati i nastavak teksta, do osmog retka: "Da, po milosti koja mi je dana svakomu između vas velim: ne precjenjujte se više no što se treba cijeniti, nego cijenite se razumno, kako je već komu Bog odmjerio mjeru vjere. ⁴ Jer kao što u jednom tijelu imamo mnogo udova, a nemaju svi isto djelovanje, ⁵ tako smo i mi, mnogi, jedno tijelo u Kristu, a pojedinci udovi jedan drugomu. ⁶ Dare pak imamo različite po milosti koja nam je dana: je li to prorokovanje - neka je primjereno vjeri; ⁷ je li služenje - neka je u služenju; je li poučavanje - u poučavanju; ⁸ je li hrabrenje - u hrabrenju; tko dijeli, neka je darežljiv; tko je predstojnik - revan; tko iskazuje milosrđe - radostan!"

¹⁶ R. Frattallone, *Direzione spirituale. Un cammino verso la pienezza della vita in Cristo*, str. 50-51.

¹⁷ O dva značenja riječi svijet u Novom Zavjetu, posebice u Ivanovom evanđelju, koncizno i lijepo progovara Papa Benedikt XVI u svome govoru rimskim bogoslovima: "E dobbiamo tenere presente che nel Nuovo Testamento, soprattutto nel *Vangelo di San Giovanni*, la parola "mondo" ha due significati e indica quindi il problema e la realtà della quale si tratta. Da una parte il "mondo" creato da Dio, amato da Dio, fino al punto di dare se stesso e il suo Figlio per questo mondo; il mondo è creatura di Dio, Dio lo ama e vuol dare se stesso

Zbog toga je svaki kršćanin, kao onaj koji nasljeđuje Isusa Krista, pozvan na svoj način – sukladno svome pozivu – doprinositi preobrazbi svijeta, **ići u svijet**. Polazeći od ovoga, cilj svakog DV je da usmjerava i motivira prema *sanctificatio mundi*, a to znači da je svaki duhovni poziv usmjeren jednom cilju: **položiti život za druge! Kako bi učenik bio za to spreman, potrebno je najprije da bude raspoloživ ići gdje god ga Bog šalje!**

Umjesto zaključka:

a) *kakvo duhovno vodstvo?*

Iz do sada rečenoga jasno je da biblijsko-teološko utemeljenje poziva polazi od Božje objave sadržanu u Svetom Pismu. Ona je usmjerena konkretnom čovjeku, koji je stvoren s iz ljubavi i za kojega Bog ima točno određen plan. Biblijski korijeni duhovnog vodstva u prvi plan stavljaju povijest spasenja, **povijest Boga s narodom koji sam bira. To nije neka izolirana povijest, nego je povijest svakog čovjeka i zato se u njenom razumijevanju otkriva razumijevanje čovjeka**. Konačno: **razumjeti povijest spasenja, uvjet je razumijevanja čovjeka!**

Za svako Duhovno Vodstvo potrebno je razumijevanje čovjeka, koje se ne može i ne smije nikada ograničiti na metafizičke spekulacije o slici Božjoj, nego **razumijevanje koje se bazira na razumijevanju povijesti spasenja**. Kršćanska antropologija je antropologija sadržana u Svetom Pismu a rasvjetljuje se kroz povijest Naroda kojega Bog sam bira (najprije Izrael, a zatim Crkva), i svaki čovjek, stvoren na sliku Božju – bio toga svjestan ili ne – je dio povijesti spasenja, ili – bolje – u sebi proživljava (sve) njene etape.

Potrebno je, stoga, razumjeti da i onaj kome je usmjereno Duhovno Vodstvo mora **proći i otkriti svoju povijest spasenja**, sa svim svojim etapama. Zbog toga će Duhovni Vođa u svemu voditi računa o kršćanskoj antropologiji sadržanoj u Svetom Pismu¹⁸. Ona je jako konkretna. Čovjek je najprije Adam, slika Božja, napastovan, grešnik, ali koji u sebi nosi obećanje spasenja. Bog ga pronalazi u njegovoj konkretnoj povijesti (koja je

affinché esso sia realmente creazione e risposta al suo amore. Ma c'è anche l'altro concetto del "mondo", *kosmos houtos*: il mondo che sta nel male, che sta nel potere del male, che riflette il peccato originale". http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2012/february/documents/hf_ben-xvi_spe_20120215_seminario-romano-mag_it.html

¹⁸ Zadaća je DV, u ovom smislu, znati voditi do Trojedinog Boga, Boga Isusa Krista, koji se objavljuje u povijesti Izabranog naroda, a ne tek do nekog osjećaja. **Ovdje je lako razumjeti da je sveta Terezija Avilska govorila da će radije slušati učenoga, nego pobožnoga**. Mi zato trebamo znati tko je kršćanski Bog, Bog koji ljubi čovjeka, stvara ga iz ljubavi i za njega ima divni plan ljubavi. Bog koji se u povijesti naroda kojega sam bira objavljuje kao Otac; u konačnici, Bog kojega je objavio Isus Krist. Radi se, dakle, o temeljnim istinama naše vjere itd...

krhka i grešna, ali i milosna), u njoj mu se objavljuje kao onaj koji je uvijek prisutan. Konačno, **u Isusu Kristu, povijest za nas postaje mjesto punine Božje prisutnosti!**

b) Kakav duhovni vođa

"Ne dajte se zvati 'Rabbi, jer jedan je učitelj vaš, a svi ste vi braća. Ni ocem ne zovite nikoga na zemlji jer jedan je Otac vaš - onaj na nebesima. I ne dajte da vas vođama zovu, jer jedan je vaš vođa – Krist" (Mt 23, 8-10). Ovaj odnos među braćom prve kršćanske zajednice, koji je uredio sam Isus Krist, upućuje na to kakav treba biti svaki duhovnik. Najprije mora biti svjestan da ono oko čega se on trudi, čemu usmjerava učenika, u konačnici vrši Duh Sveti. On je glavni protagonist duhovnog vodstva: "Svi koje vodi Duh Božji sinovi su Božji" (Rim 8, 14).

Duhovnik nije nikakav čarobnjak ili automat koji proizvodi odgovore na pitanja ili rješenja za životne probleme.

Smatram da se najbolja definicija Duhovnika krije upravo u Svetom Pismu. Duhovnik bi, jednostavno, poput svetog Pavla (usp. 1 Kor 9, 22), trebao biti „svima sve“. Ovo konkretno znači da ne postoje šablonski odgovori koji ne vode računa o posebnosti situacije pojedinog učenika. Biti „svima sve“ znači moći voditi svakog učenika ponaosob tamo gdje ga Bog već čeka i gdje će se susresti s Njime.

Nikada Duhovnik ne bi smio željeti kod učenika izazvati divljenje njegovim savjetima, duhovnim dostignućima. Jednom riječju, mora biti afektivno zreo i ne željeti nikoga navezati na sebe.

Duhovnik bi trebao biti onaj koji je u svome životu iskusio Božje milosrđe i istinski spoznao da je Bog s njim i za njega imao vremena. U ambijentu Božjeg milosrđa treba biti strpljiv s učenikom i čekati njegov *kairos*, a to znači da je potrebno više ohrabrivati i biti strpljiv, nego poticati i nestrpljivo čekati „rezultat“.

Na kraju, dva biblijska primjera, jedan Starozavjetni i jedan Novozavjetni.

U SZ jedan od najpoznatijih primjera je mladi Samuel, kojega Bog zove po imenu. Božji poziv je upućen mladom Samuelu koji "još nije poznao Gospodina". Tek četvrti put, nakon što tri puta nije prepoznao Božji glas, Samuel, uz pomoć starog svećenika Elija, shvaća da mu sâm Bog govori. U Samuelovu pozivu možemo vidjeti bit svakog poziva. U prvom redu, temelj svega je da je inicijativa uvijek Božja i Bog ne prestaje zvati. Uz to, Božji poziv nije opisan kao nešto što se odmah jasno razumije. Jasnoća

Božjeg poziva otkriva se postepeno i uz pomoć drugih, a onaj koji je pozvan, treba učiti slušati Božju riječ.

Samuel, kao i svaki kojega Bog zove, ima potrebu druge osobe, koja ima više iskustva, **kako bi postepeno prepoznao Božji glas i bio siguran u Božji poziv**. Ali u ovom primjeru, bitno je promatrati i **svećenika Elija, koji bi trebao biti uzor svakome od nas**. Eli pokazuje nevjerojatnu duhovnu zrelost. Iako shvaća o čemu se radi, ne želi sebe i svoje iskustvo staviti iznad Boga koji upućuje poziv, niti želi savjetovati prema svojoj inteligenciji, a još manje da bi htio navezati Samuela na sebe. Eli govori: „Idi i lezi; a ako te zovne ti reci: 'Govori, sluga tvoj sluša' (...) Tada Jahve reče Samuelu“... (1 Sam 3, 1-11). Vidimo i kako je Bog počeo Samuelu govoriti nakon što ga je Eli doveo do toga da počne slušati Božji glas.

Duhovnik, dakle, ne smije predlagati svoje vlastite metode, niti poticati na neka svoja dostignuća. On je pozvan poučavati, usmjeravati kako da sami pronađu Boga i otkriju kako razvijati odnos s Njime¹⁹; **dovesti ih do toga da sami nauče slušati ono što im Bog govori**: to je ono što sam spomenuto, da duhovnik nije onaj koji donosi odluke.

Jedan od paradigmatičkih primjera Novoga Zavjeta koji govori o Duhovnom vodstvu, točnije, o konačnom usmjerenju DV, svakako je susret Isusa s dvojicom učenika na putu za Emaus. Učenici najprije ne razumiju povijest; oni pričaju s Isusom, postavljaju mu pitanja, slušaju ga. On im tumači Pisma. Ide s njima, prati ih... Njegovo je znanje puno veće od njihovog i **On zna da im je potrebno vremena da ga upoznaju**.

Prepoznaju ga u tumačenju Pisma i lomljenju kruha – Otvore im se oči i razumješe – dakle, prepoznali su Ga onda kada im je razjašnjena povijest spasenja...

Nakon svega, On im iščeznu s očiju... **Ostavlja ih sada same**, osposobljene da idu sami i navještaju da je uskrsnuo. Ovdje bih rekao da **duhovnik mora biti spreman napustiti duhovno vodstvo ako uvidi da učenik pod njegovim vodstvom ne uspijeva razviti osobni odnos s Bogom i, u konačnici, slobodu**. Naravno, mora biti spreman i prihvatiti ako učenik sam procijeni da ne želi njega za voditelja. Nikada se učenik ne smije osjetiti sputan ili vezan od duhovnika, a po mome mišljenju, bilo bi poželjno da mu to duhovnik više puta i naglasi...

Zaključak se nameće sam po sebi: Duhovni voditelj pozvan je najprije osobno biti poučljiv i tražiti što dublji osobni odnos s Bogom, da Isus sam njemu govori, da mu tumači Pisma (Riječ Božja, sakramenti)...

¹⁹ Usp. T. Merton, *Duhovno vodstvo i meditacija*, str. 19.